

Secció III. Altres disposicions i actes administratius

CONSELL INSULAR DE MALLORCA DEPARTAMENT DE CULTURA, PATRIMONI I ESPORTS

9994

Acord del Ple del Consell de Mallorca, adoptat a la sessió de dia 26 de juliol de 2018, de declaració de Bé d'Interès Cultural, amb categoria de monument a favor de Sa Fàbrica Nova, del terme municipal de Sóller. (Exp. 595/2017)

El Ple del Consell Insular de Mallorca, en sessió de dia 26 de juliol de 2018, va adoptar, entre d'altres, el següent acord:

“ANTECEDENTS

Sa Fàbrica Nova de Sóller és un dels pocs testimonis que resten de la importància de la indústria tèxtil a Sóller i és l'única fàbrica de teixits de Mallorca que conserva tots els seus components arquitectònics i gran part de la seva maquinària, el que ha fet que s'hagi inclòs al catàleg dels “100 elementos del patrimonio industrial de España”, elaborat pel Comité Internacional para la Conservación del Patrimonio Industrial (TICCIH) en el marc del Pla Nacional de Patrimoni Industrial.

El 28 de novembre de 2017, des del Servei de patrimoni Històric es va emetre un informe favorable a la incoació de l'expedient de l'immoble sa Fàbrica Nova. L'esmentat informe conclou:

“Atès que Sa Fàbrica Nova és l'única fàbrica de teixits que es conserva a Mallorca sense cap intervenció i que és un dels pocs testimonis que resten de la importància de la indústria tèxtil a Sóller, pel qual ha estat inclòs al catàleg dels “100 elementos del patrimonio industrial de España”, elaborat pel Comité Internacional para la Conservación del Patrimonio Industrial (TICCIH) en el marc del Pla Nacional de Patrimoni Industrial, proposem la protecció de l'immoble de sa Fàbrica Nova en la seva totalitat, així com els béns mobles relacionats i enumerats en aquest informe, com a Bé d'Interès Cultural en la categoria de Monument.”

La CIPH a la sessió de dia 28 de novembre de 2017 va acordar incoar l'expedient de declaració de Bé d'Interès Cultural, amb la categoria de monument, en favor de sa Fàbrica Nova i els béns mobles vinculats a l'immoble, del terme municipal de Sóller, segons la descripció literal i gràfica que figuren a l'informe tècnic de dia 28 de novembre de 2017.

La incoació es va publicar al BOIB número 156, de 21 de desembre de 2017.

El dia 22 de març de 2018 la UIB va emetre informe favorable respecte a la protecció de sa fàbrica Nova de Sóller amb la categoria proposada pels tècnics del Consell de Mallorca, bic amb la categoria de monument .

Es va obrir un període d'informació pública d'un mes (BOIB núm. 54 de 3/05/2018).

Es va donar audiència de 15 dies hàbils a l'interessat, l'Ajuntament de Sóller i el Sr. Jaume Servera Servera, Batle-President de l'ajuntament de Sóller, presentà escrit d'al·legacions (registre general CIM 19573, de 01/06/2018), mitjançant el qual sol·licita que es procedeixi a l'arxiu de l'expedient 595/2017, de declaració com a Bé d'Interès Cultural, amb categoria de monument, de Sa Fàbrica Nova, del terme municipal de Sóller.

El 21 de juny de 2018 el cap de Servei Jurídic de Patrimoni Històric han emès un informe que dona resposta a les al·legacions.

Atès el que disposa l'article 10.1 de la Llei 12/1998, que té el següent tenir literal:

La declaració de béns d'interès cultural s'acordarà pel Ple del consell insular corresponent a proposta de la Comissió Insular de Patrimoni Històric i inclourà [...].

Atès el que disposen els articles 7 i següents de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears, en relació amb la Llei 16/1985, de 25 de juny, del patrimoni històric espanyol, el Reial decret 111/1986, de 10 de gener, de desenvolupament parcial de l'esmentada Llei, i d'acord amb les competències atribuïdes per la Llei 6/1994, de 13 de desembre, als Consells Insulars en matèria de patrimoni històric.

Atès el que disposa el Reglament Orgànic del Consell Insular de Mallorca, aprovat pel Ple a la sessió 2 de juliol de 2001 (BOIB 102, de 25 d'agost de 2001) i modificat pel Ple a la sessió de 8 de març de 2004 (BOIB núm. 38, de 16/03/2004), a la sessió de dia 28 de juliol de 2008 (BOIB núm. 113, de 14 d'agost de 2008), a la sessió de 13 d'octubre de 2011 (BOIB núm. 158, de 20/10/2011), a la sessió de 14 de febrer de

2013 (BOIB núm. 86 de 18/06/2013), a la sessió de dia 9 d'octubre de 2014 (BOIB núm. 145, de 21 d'octubre de 2014), i a la sessió de dia 8 d'octubre de 2015 (BOIB núm. 186, de 24 de desembre de 2015), i per Acord de 12 de desembre de 2016 (BOIB núm. 157, de 15 de desembre de 2016), el President de la Comissió Insular de Patrimoni Històric eleva al Ple la següent proposta d'

I.- Desestimar les al·legacions formulades pel Sr. Jaume Servera Servera, Batle-President de l'Ajuntament de Sóller (registre general CIM 19573, de 01/06/2018), en base a l'informe jurídic de 21 de juny de 2018, que s'adjunta i forma part integrant del present acord.

II.- Declarar de Bé d'Interès Cultural, amb la categoria de monument, en favor de Sa Fàbrica Nova i els béns mobles vinculats a l'immoble, del terme municipal de Sóller, segons la descripció literal i gràfica que figuren a l'informe tècnic de dia 28 de novembre de 2017, que s'adjunta i forma part integrant del present acord.

III.- Els efectes d'aquesta declaració són els que genèricament estableix la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears i la normativa concordant.

IV.- Notificar aquest acord als interessats, a l'Ajuntament de Sóller i al Govern de les Illes Balears.

V.- Publicar aquest acord de declaració al Butlletí Oficial de les Illes Balears i al Butlletí Oficial de l'Estat i **anotar**-ho al Registre Insular de Béns d'Interès Cultural de Mallorca i **comunicar**-ho a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears perquè procedeixi a la seva anotació al Registre de Béns d'Interès Cultural de les Illes Balears i a la vegada comuniqui al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat les inscripcions i anotacions que es realitzin. ”

Contra aquest acord que posa fi a la via administrativa es poden interposar, alternativament, els recursos següents:

a) Directament el recurs contenciós administratiu davant el Jutjat Contenciós Administratiu de Palma de Mallorca, en el termini de dos mesos, comptadors a partir del dia següent de la notificació de la present resolució/acord.

b) El recurs de reposició potestatiu davant el Ple del Consell de Mallorca, en el termini d'un mes, comptador a partir del dia següent de la notificació de la present resolució/acord. Contra la desestimació expressa del recurs de reposició podrà interposar-se el recurs contenciós administratiu, en el termini de dos mesos, comptadors a partir del dia següent de la notificació de la desestimació del recurs de reposició. Contra la desestimació per silenci del recurs de reposició podrà interposar-se el recurs contenciós administratiu, en el termini de sis mesos, comptadors a partir del dia següent a la desestimació presumpta (un mes des de la interposició del recurs sense que s'hagi notificat la resolució).

No obstant l'anterior, es pot exercitar, si n'és el cas, qualsevol altre recurs que s'estimi pertinent. Tot això de conformitat amb la Llei 29/1998, de 13 de juliol, reguladora de la jurisdicció contenciosa administrativa i de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del Procediment administratiu comú de les administracions públiques.

La qual cosa us comunic per a que en tingueu coneixement i als efectes oportuns.

Palma, 3 de setembre de 2018

El secretari general,
Jeròni Mas Rigo

Annex I: Es publica com annex l'informe jurídic de dia 21 de juny de 2018.

INFORME PROPOSTA SOBRE L'EXPEDIENT DE DECLARACIÓ DE BÉ D'INTERÈS CULTURAL, AMB LA CATEGORIA DE MONUMENT, A FAVOR DE SA FÀBRICA NOVA, SÓLLER.

ANTECEDENTS.-

1.- Per acord de 5 de desembre de 2017, la Comissió Insular de Patrimoni Històric de Mallorca va acordar la incoació de l'expedient de declaració de Bé d'Interès Cultural, amb la categoria de Monument, a favor de Sa Fàbrica Nova, Sóller.

Aquest acord fou adoptat a proposta de la Ponència Tècnica de Patrimoni Històric de 29 de novembre de 2017, amb el vot favorable unànime de tots els seus membres, inclòs el representant de l'ajuntament de Sóller.

2.- L'acord d'incoació es fonamenta en l'informe tècnic del servei de patrimoni històric de 28 de novembre de 2017, el qual conté una memòria tècnica i descriptiva del bé; una descripció del seu estat de conservació, tant tipològic, de conservació física, i de conservació de

l'entorn; una descripció i justificació de la delimitació del bé i del seu entorn de protecció; i les principals mesures de protecció i criteris d'intervenció en el bé i el seu entorn.

Conclou aquest informe tècnic que *“atès que Sa Fàbrica Nova és l'única fàbrica de teixits que es conserva a Mallorca sense cap intervenció i que és un dels pocs testimonis que resten de la importància de la indústria tèxtil a Sóller, pel qual ha estat inclòs al catàleg dels “100 elements del patrimoni industrial de Espanya”, elaborat pel Comitè Internacional para la Conservación del Patrimonio Industrial (TICCIH) en el marc del Pla Nacional de Patrimoni Industrial, proposem la protecció de l'immoble de sa Fàbrica Nova en la seva totalitat, així com els béns mobles relacionats i enumerats en aquest informe, com a Bé d'Interès Cultural en la categoria de Monument.”*

3.- En aplicació d'allò que disposa l'article 9.1, a) de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del Patrimoni Històric de les Illes Balears, es sol·licita informe previ i preceptiu a la Universitat de les Illes Balears, informe que fou emès en data 22 de març de 2018 per la catedràtica emèrita de Història de l'Art de la UIB.

4.- Dins el termini del període d'informació pública, que fou publicat al BOIB núm. 54, de 03/05/2018, el Sr. Jaume Servera Servera, Batle-President de l'ajuntament de Sóller, presentà escrit d'al·legacions (registre general CIM 19573, de 01/06/2018), mitjançant el qual sol·licita que es procedeixi a l'arxiu de l'expedient 595/2017, de declaració com a Bé d'Interès Cultural, amb categoria de monument, de Sa Fàbrica Nova, del terme municipal de Sóller.

QÜESTIONS FORMALS I DE PROCEDIMENT

- Les al·legacions formulades per l'ajuntament de Sóller s'han presentat dins el termini establert d'un mes del període d'informació pública.
- Conclòs el període d'informació pública, pertoca ara formular la corresponent proposta a la Ponència Tècnica de Patrimoni Històric, la qual elevarà proposta a la Comissió Insular de Patrimoni Històric per tal que, d'acord amb allò que disposa l'article 10.1 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, ho elevi al Ple del Consell de Mallorca per a la seva resolució definitiva.
- Tal i com estableix l'article 10 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del Patrimoni Històric de les Illes Balears, l'acord de resolució d'aquest expedient s'ha d'adoptar en el termini màxim de vint mesos, a comptar des de la seva incoació.

FONAMENTS DE DRET

AL·LEGACIONS FORMULADES DURANT LA TRAMITACIÓ DE L'EXPEDIENT:

- **Al·legacions formulades pel Sr. Jaume Servera Servera, Batle-President de l'ajuntament de Sóller.(registre general CIM 19573, de 01/06/2018).**

A l'escrit d'al·legacions l'ajuntament de Sóller sol·licita que es procedeixi a l'arxiu de l'expedient 595/2017, de declaració com a Bé d'Interès Cultural, amb categoria de monument, de Sa Fàbrica Nova, del terme municipal de Sóller. Basa aquesta sol·licitud en què:

- L'edifici Sa Fàbrica Nova va ser catalogat al Pla General d'Ordenació Urbana de Sóller en la revisió aprovada definitivament el 17 de novembre de 200.
- El 29 de desembre de 2014 el Ple de l'ajuntament aprovà inicialment una modificació puntual del PGOU consistent en ampliar la protecció patrimonial del conjunt edificat en el complex fabril Sa Fàbrica Nova.
- El juliol de 2016 l'ajuntament de Sóller va rebre informe favorable de la Comissió Insular de Patrimoni Històric de Mallorca en relació a dita modificació puntual, amb la prescripció que també s'havien d'incloure dins l'àmbit de protecció els espais lliures annexos a les edificacions.
- D'acord amb l'anterior, l'ajuntament de Sóller afirma que amb aquest informe favorable la Comissió Insular de Patrimoni Històric de Mallorca ja entén que la inclusió del complex Sa Fàbrica Nova al Catàleg municipal constitueix una protecció suficient per al immoble, per la qual cosa a dia d'avui ja no seria necessari la seva declaració com a BIC.

Tal i com hem assenyalat als antecedents, per acord de 5 de desembre de 2017, la Comissió Insular de Patrimoni Històric de Mallorca va acordar la incoació de l'expedient de declaració de Bé d'Interès Cultural, amb la categoria de Monument, a favor de Sa Fàbrica Nova, Sóller. Aquest acord s'adoptà en posterioritat a l'informe favorable de la Comissió Insular de Patrimoni Històric de 21 de juny de 2016 sobre la modificació puntual de la revisió del PGOU de Sóller de 1998 corresponent al complex fabril anomenat Fàbrica Nova.

També hem dit als antecedents que aquest acord d'incoació fou adoptat a proposta de la Ponència Tècnica de Patrimoni Històric de 29 de novembre de 2017, amb el vot favorable unànim de tots els seus membres, inclòs el representant de l'ajuntament de Sóller.

De conformitat amb l'article 2.1 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears, *el patrimoni històric de les Illes Balears s'integra de tots els béns i valors de la cultura, en qualsevol de les seves manifestacions, que revelen un interès històric, artístic, arquitectònic, arqueològic, historicoindustrial, paleontològic, etnològic, antropològic, bibliogràfic, documental, social, científic i tècnic per a les Illes Balears.*

Y, tal i com estableix l'article 5.1 d'aquest Llei, *tindran la consideració de béns d'interès cultural els béns mobles i immobles més rellevants del patrimoni històric de les Illes Balears que pel seu valor singular es declari com a tals de forma individualitzada. Només amb caràcter excepcional podrà atorgar-se genèricament la categoria de béns d'interès cultural a una classe, tipus, col·lecció o conjunt de béns.*

La determinació de si un bé integra el nostre patrimoni històric, així com la determinació de si aquest bé té o no la consideració de bé d'interès cultural per ser un bé dels més rellevants pel seu valor singular, vendrà donat pels diferents informes tècnics, bé els que es redactin abans de l'acord d'inici, i que serviran de base de dita incoació, bé els que es puguin aportar durant la tramitació de l'expedient. I tots ells hauran de servir de base de la decisió final que s'adopti per part de l'òrgan competent, al nostre cas, el Ple del Consell de Mallorca.

Al cas concret que ens ocupa, examinat l'expedient administratiu de referència, ens trobam amb l'informe tècnic emès pel servei de patrimoni històric de 28 de novembre de 2017 en el qual es fonamenta l'acord d'inici, i l'informe favorable de la Universitat de les Illes Balears de 22 de març de 2018.

Les al·legacions presentades per l'ajuntament de Sóller, i els motius que addueixen per a no declarar Bé d'Interès Cultural Sa Fàbrica Nova, no són pròpiament un informe tècnic on s'argumentin raons de tipus tècnic que desvirtuïn les argumentacions de l'informe tècnic de patrimoni històric i de l'informe de la UIB, que posen de manifest *que Sa Fàbrica Nova és l'única fàbrica de teixits que es conserva a Mallorca sense cap intervenció i que és un dels pocs testimonis que resten de la importància de la indústria tèxtil a Sóller*, i que per tant és mereixedora de protecció; sinó que com a únic argument assenyalen que com que la Comissió Insular de Patrimoni Històric de 21 de juny de 2016 va informar favorablement la modificació puntual de la revisió del PGOU de Sóller de 1998 als efectes d'ampliar la protecció patrimonial del complex fabril anomenat Fàbrica Nova, s'ha d'entendre que aquesta protecció és suficient i per tant ja no és necessària la seva declaració com a Bé d'Interès Cultural.

Les figures de protecció previstes a la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears (Bé d'Interès Cultural i Bé Catalogat) són figures pròpies i independents de qualsevol altre protecció que pugui merèixer un bé concret, és a dir, són independents de la protecció que pugui tenir un bé a través d'un Catàleg d'elements i espais protegits. I val a dir també que la protecció d'un bé a través del Catàleg municipal de protecció no exclou ni és incompatible amb la protecció d'aquest mateix bé a través de les figures concretes previstes a la Llei 12/1998, En aquest cas, la protecció prevista al Catàleg s'haurà d'adaptar a la protecció que li vengui donada per la seva declaració com a Bé d'Interès Cultural.

L'article 48 de la Llei 12/2017, de 29 de desembre, d'urbanisme de les Illes Balears, estableix que els municipis han d'elaborar un catàleg de béns que s'han de preservar en funció de les seves característiques singulars, atorgant-los en tot cas una adequada protecció; inclusió que s'ha de produir necessàriament si aquests bé gaudeix de característiques singulars, tal i com recorda la jurisprudència (Sentència de la Secció Cinquena de la Sala de lo Contenciós Administratiu del Tribunal Suprem de 21 d'abril de 2010, entre d'altres):

Fonament de dret tercer:

En contra del parecer del Ayuntamiento recurrente, el grado de protección que debe otorgarse a los edificios en cuestión, aunque no merezcan el calificativo de singulares, no es discrecional sino que viene impuesto por las propias características de los elementos merecedores de protección, que, como concepto jurídico indeterminado, requiere que sea aquel nivel que resulte más idóneo al fin pretendido por la Ley, que no es otro que preservar y conservar el patrimonio artístico y cultural.

En este caso, los edificios se catalogaron en el planeamientos anterior como merecedores de protección estructural sin que se haya demostrado que tal grado de protección estuviese equivocado puesto que las razones, tenidas en cuenta en su día para establecerlo, subsisten y no se ha justificado que fuesen erróneas, como se deduce a la prueba pericial practicada y debidamente valorada por la Sala de instancia en el fundamento jurídico sexto de su sentencia, transcrito en el antecedente cuarto de esta nuestra.

Es cierto que, en el mismo fundamento jurídico sexto de la sentencia recurrida, el Tribunal a quo apela a los criterios de control de la discrecionalidad para considerar que no ha sido correctamente ejercida por la Administración urbanística al degradar el nivel de protección de esos edificios.

La tesis de la Sala sentenciadora puede encontrar justificación en lo que esta Sala del Tribunal Supremo ha declarado en sus Sentencias de 27 de abril de 2004 (recurso de casación 7459/2001), 27 de abril de 2004 (recurso de casación 308/2002) y 21 de abril de 2009 (recurso de casación 898/2005), pero debemos aclarar y precisar ahora que la catalogación de los edificios o inmuebles y su grado de protección es materia reglada, al ser un deber de la Administración señalar aquel nivel de protección que mejor sirva a los fines previstos en la Ley de Patrimonio Histórico Español 16/1985, de 25 de junio, como esta Sala del Tribunal Supremo indicó en su Sentencia de 23 de diciembre de 2008 (recurso de casación 5777/2004, fundamento jurídico sexto) al expresar, categóricamente, que la catalogación tiene un carácter reglado, y, de forma más genérica, también en la Sentencia de fecha 4 de septiembre de 2006 (recurso de casación 2569/2003).

Decimos que es reglada la catalogación porque, si hay elementos protegibles, la Administración necesariamente debe conferir al inmueble el nivel o grado de protección idóneo o adecuado a sus características, de forma análoga o equivalente a lo que sucede con el suelo de

especial protecció.

I és per aquesta raó, i no altre, que es va produir la inclusió de Sa Fàbrica Nova de Sóller al Catàleg de Protecció d'edifici.

La protecció que ara es pretén mitjançant la seva declaració com a Bé d'Interès Cultural és conseqüència directe de que aquest bé també té el grau de significació i valor que el fan merèixer aquesta consideració com a Bé d'Interès Cultural (es tracta d'un bé dels més rellevants del nostre patrimoni històric industrial), d'acord amb allò que estableix la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears. I si aquest edifici encara no s'hagués inclòs al Catàleg de protecció de patrimoni de Sóller, la seva declaració com a BIC faria obligatòria la seva inclusió, amb les paràmetres de protecció previstos a la Llei 12/1998.

CONCLUSIONS

En base a les anteriors consideracions jurídiques, i d'acord amb allò que disposa l'article 10 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears, qui subscriu formula la següent proposta d'acord:

I.- Desestimar les al·legacions formulades pel Sr. Jaume Servera Servera, Batle-President de l'ajuntament de Sóller (registre general CIM 19573, de 01/06/2018), en base a l'informe jurídic de 21 de juny de 2018, que s'adjunta i forma part integrant del present acord.

II.- Declarar de Bé d'Interès Cultural, amb la categoria de monument, en favor de Sa Fàbrica Nova i els béns mobles vinculats a l'immoble, del terme municipal de Sóller, segons la descripció literal i gràfica que figuren a l'informe tècnic de dia 28 de novembre de 2017, que s'adjunta i forma part integrant del present acord.

III.- Els efectes d'aquesta declaració són els que genèricament estableix la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears i la normativa concordant.

IV.- Notificar aquest acord als interessats, a l'Ajuntament de Sóller i al Govern de les Illes Balears.

V.- Publicar aquest acord de declaració al Butlletí Oficial de les Illes Balears i al Butlletí Oficial de l'Estat i **anotar-ho** al Registre Insular de Béns d'Interès Cultural de Mallorca i **comunicar-ho** a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears perquè procedeixi a la seva anotació al Registre de Béns d'Interès Cultural de les Illes Balears i a la vegada comuniqui al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat les inscripcions i anotacions que es realitzin.

Això no obstant, els organismes que en són competents resoldran allò que estimin més convenient.

Annex II: Es publica com annex l'informe tècnic de dia 28 de novembre de 2017.

Informe tècnic

1. INTRODUCCIÓ

Sa Fàbrica Nova de Sóller és un dels pocs testimonis que resten de la importància de la indústria tèxtil a Sóller i és l'única fàbrica de teixits de Mallorca que conserva tots els seus components arquitectònics i gran part de la seva maquinària, el que ha fet que s'hagi inclòs al catàleg dels "100 elements del patrimonio industrial de España", elaborat pel *Comité Internacional para la Conservación del Patrimonio Industrial (TICCIH)* en el marc del Pla Nacional de Patrimoni Industrial.

La memòria històrica i descriptiva d'aquest informe s'ha redactat a partir de l'estudi elaborat per la Unitat de patrimoni històric industrial del Servei de Patrimoni Històric del Consell Insular de Mallorca i les dades recollides per a la redacció de la modificació puntual del PGOU de Sóller corresponent a la inclusió de la fitxa del complex fabril al catàleg de béns patrimonials de Sóller.

2. FITXA TÈCNICA

Denominació:	Sa Fàbrica Nova
Emplaçament:	Camí de cas Jurat, 2
Municipi:	Sóller
Cronologia:	Segle XX
Usos:	Original: industrial; actual: sense ús.
Classificació de sòl:	Urbà

3. MEMÒRIA HISTÒRICA

La Fàbrica Nova s'ubicà al mateix espai que ocupà en el seu moment la primera central termoelèctrica de Sóller, creada el 1907 per l'empresa *Eléctrica Sollerense*. Com a fàbrica es donà d'alta el 17 de novembre de 1921 sota la raó social de *Rullan y Mayol, S. en C.*

La fàbrica va començar a funcionar amb 32 telers, originaris d'empreses de Barcelona, dedicats a la producció de teixits de dril i on feien feina 29 dones i 11 homes. El 1922 ja es va fer una primera ampliació a les instal·lacions que ocupava la fàbrica, amb l'aixecament d'un pis, on s'instal·laren les canoneres i les ordidores i la sala de mostres, quedant, a la planta baixa els telers i els despatxos. A la cantonada amb el torrent es situaren els motors i, darrera, la caldera del conjunt fabril. Entre els motors i el torrent s'hi trobava l'edifici on es situava la sala de blanqueig i els tintatges. Per millorar el subministrament d'aigua, el 1922, també es construí una canonada de ferro des de la s'iquia de la font de s'Ullet.

El 1925 es varen ampliar el nombre de telers, fins als 44, el màxim que va assolir la fàbrica, augmentant també el nombre de treballadors (48 dones i 13 homes), el que va fer que s'ampliessin les instal·lacions amb la construcció d'un cos annex a l'edificació principal.

El 1938 es va tornar a ampliar el conjunt, amb un projecte signat per l'aparellador Luis Navarro, amb la construcció d'un edifici de tres plantes, annex al principal, on es varen instal·lar les oficines, l'arxiu i magatzem.

A finals de 1943, l'empresa *Rullan y Mayol, S. en C.* arrendà la fàbrica a la societat *Textil Mallorquina S.A.*, fins l'any 1951 en que va comprar tot el conjunt a *Rullan y Mayol*, continuant com a únic propietari de la fàbrica.

El 1953 es va tornar a ampliar el conjunt amb la construcció d'un nou edifici de dues plantes per destinar-lo a magatzem. Aquest magatzem, annex a l'edifici principal, fou projectat per l'arquitecte Antoni Coll Sancho, construït, segons la memòria del projecte, en material corrent de la localitat i formigó armat.

Als anys 60 es constituï la societat *Industrias Textiles de Mallorca S.A.* amb les fàbriques La Solidez i can Puig des Sabó, de Sóller, i la ubicada al Pont d'Inca (actual Escola Es Liceu). En el cas de Sa Fàbrica Nova la producció es va centrar en teixir camises, calçons i roba de cuina.

A l'any 1970 s'instal·là un tanc de fuel-oil per millorar la força motriu, però sembla que no es va arribar ni a omplir perquè a finals d'aquest mateix any la fàbrica va suspendre tota la activitat i va tancar, acollint-se al pla de reestructuració executada pel Govern, que impulsà la destrucció de telers amb una indemnització per cada teler destruït.

Quan s'ebucaren les fàbriques La Solidez i Ca les Ànimes (Can Mayol) es traslladaren alguns telers i altres màquines d'aquestes dues fàbriques a Sa Fàbrica Nova.

4. MEMÒRIA DESCRIPTIVA

4.1. La Fàbrica.

La fàbrica se situa en el nucli urbà de Sóller, al nord del centre configurat per l'eglésia, i l'ajuntament.

La fàbrica es troba en un solar situat entre el torrent Major i el camí de Cas Jurat a una parcel·la d'uns 900 m² amb una superfície total construïda de 1.504,80 m², distribuïts en quatre volums continus i un cinquè volum, separat del principal, que reuneix la caldera i la base del fumeral.

La fàbrica englobava tot el procés de producció inclòs dins els ram de l'aigua i el ram tèxtil, però el cotó es comprava filat. El volum principal presenta planta rectangular amb dos pisos i coberta a doble vessant de teula àrab. Les façanes són de pedra i cantons reforçats. Les façanes laterals presenten, a cada planta, sis finestres verticals, aparellades, amb llindes de carreus regulars i arc escarser. Al frontis, que dona al carrer, cada planta presenta quatre finestres similars a les anteriors.

A l'interior l'estructura està formada per forjats unidireccionals de biguetes metàl·liques sobre jàsseres metàl·liques repartides amb tres vans i suportades per pilars de fusa en el centre de cada va. La coberta té la mateixa distribució que la planta baixa, però amb encavallades de fusta sobre tres pilars de pedra. Les corretges i l'entrebicat són de bigues de fusta.

A la planta pis d'aquest edifici és on es preparava el fil als canons i a les bitlles i a la planta baixa es transformava el fil en teixit.

Al costat sud, perpendicular a l'edifici principal, s'aixeca el cos construït el 1938 que acollia l'administració, el magatzem i el mostrari. Lleugerament més baix, presenta planta quadrada de dos pisos i coberta a dues vessants de teula. Les obertures, allindanades, presenten dimensions diferents però distribuïdes simètricament en tres eixos verticals i tres horitzontals. Davant aquesta construcció hi ha l'espai per on s'accedia al conjunt.

Al costat nord de l'edifici s'hi troben dos cossos auxiliars. L'adossat a l'edifici principal és el construït el 1910, d'una crugia, presenta planta baixa i pis. La planta baixa presenta biguetes metàl·liques; la planta pis biguetes de fusta i la coberta una encavallada simple. En aquest espai es conserva un motor Otto de gas pobre i un motor elèctric. A la planta baixa es feien les tasques de blanqueig, tenyit i emmidonat de les troques. A la segona planta s'assecaven les troques i a la planta pis es feia l'emmagatzematge i triatge de les troques.

L'altra cos, construït en els anys 30, no presenta característiques constructives ni arquitectòniques remarcables. Junt a aquesta construcció es trobava l'accés del material per al seu tractament

Per últim, a l'extrem nord del complex, s'aixeca una petita edificació d'un pis, de planta quadrada. On hi ha l'antiga caldera de vapor i la base de l'antiga xemeneia, enderrocada a la dècada dels anys noranta.

L'emmagatzematge de la producció i la venda es feia a unes edificacions pròximes a e la fàbrica.

4.2. La maquinària

Part de la maquinària de la Fàbrica Nova es conserva encara a les seves instal·lacions. Juntament amb aquesta, també hi ha emmagatzemat estris i maquinàries procedents de les fàbriques La Solidez i Ca les Ànimes (Mayol S.A.).

El fet que s'hagi conservat in situ gran part de la maquinària original atorga al conjunt un valor patrimonial més singular ja que permet una comprensió i lectura més integradora de tot el conjunt fabril. Aquesta maquinària, tant a l'estudi elaborat per la Unitat de patrimoni historicoindustrial del Servei de Patrimoni Històric, com a la fitxa al catàleg de béns patrimonials de Sóller es considera que ha de quedar vinculada a la Fàbrica Nova i per tant, formaria un conjunt indivisible amb el conjunt edificat, gaudint també de la declaració de BIC.

Pel que fa a la resta de màquines procedents d'altres fàbriques i emmagatzemades a les edificacions de la Fàbrica Nova s'estableix que, abans de la seva retirada, haurien de ser inventariades i comptar amb una proposta de reubicació, bé a la mateixa fàbrica (sempre especificant la seva procedència), o a d'altres espais.

Relació dels béns mobles vinculats a la declaració:

1. Motor de gas pobre

Marca: Otto Deutz
Ubicació: planta baixa del cos annex a l'edifici principal
Datació: principis del segle xx
Material: metall
Utilitat original: producció d'energia
Estat de conservació: precari

2. Motors elèctrics (2 peces)

Marca: es desconeix
Ubicació: planta baixa del cos annex a l'edifici principal
Datació: dècada de 1930
Material: metall
Utilitat original: producció d'energia

Estat de conservació: precari
Sense fotografies

3. Caldera

Marca: probablement Joan Oliver "Maneu"

Ubicació: cos aïllat al costat del pont d'Andreu Coll

Datació: principis del segle xx

Material: metall

Utilitat original: producció d'energia

Estat de conservació: molt precari

Observacions: no s'hi ha tingut accés. A la dècada de 1990 es conservava, actualment són referències orals les que donen testimoni de la seva conservació.

Fotografia de l'edifici que alberga la caldera

4. Columnes de fosa de l'edifici principal

Fabricació: es desconeix

Ubicació: planta baixa de l'edifici principal

Datació: principis del segle xx

Material: metall

Utilitat original: suportar estructures

Estat de conservació: bo

5. Embarrats, politges i eixos

Fabricació: es desconeix

Ubicació: edifici principal

Datació: 1922

Material: metall i fusta

Utilitat original: transmissió d'energia a les diferents màquines de la fàbrica

Estat de conservació: precari

6. Teler de garrot

Marca: es desconeix

Ubicació: planta baixa del edifici principal de la fàbrica, registrat amb el núm. 26

Datació: segle xx.

Material: metall i fusta.

Utilitat original: elaboració de teixits.

Estat de conservació: precari.

7. Teler d'espasa

Marca: es desconeix

Ubicació: planta baixa de l'edifici principal de la fàbrica, registrat amb el núm. 68

Datació: segle xx.

Material: metall i fusta.

Utilitat original: elaboració de teixits.

Estat de conservació: precari.

Sense fotografia

8. Teler doble

Marca: Talleres Balsach. Sabadell

Ubicació: planta baixa del edifici principal de la fàbrica, registrat amb el núm. 49

Datació: segle xx.

Material: metall i fusta.

Utilitat original: elaboració de teixits.

Estat de conservació: precari.

Observacions: incorpora motor elèctric individual

9. Porta d'una caldera

Fabricació: es desconeix

Ubicació: planta baixa del edifici principal de la fàbrica.

Datació: segle xx.

Material: metall

Utilitat original: tancament de la caldera

Estat de conservació: precari.

Observacions: segons fonts orals pertany a una caldera de la ja desapareguda fàbrica de la Solidez

10. Ordidor de llit

Marca: es desconeix

Ubicació: planta primera de l'edifici principal

Datació: segle xx.

Material: metall i fusta.

Utilitat original: preparació dels fils per al plegador del teler.

Estat de conservació: molt precari

11. Màquina d'omplir canons

Marca: es desconeix

Ubicació: planta primera de l' edifici principal

Datació: segle xx.

Material: bàsicament fusta

Utilitat original: màquina auxiliar que prepara els canons que han d'alimentar l'ordidor

Estat de conservació: molt precari.

12. Màquina d'omplir bitlles

Marca: Societat Anònima Serra. 1923. Manlleu. Barcelona

Ubicació: planta primera de l'edifici principal

Datació: 1923

Material: bàsicament metall

Utilitat original: omplir les bitlles de les llançadores

Estat de conservació: precari.

13. Màquina d'omplir bitlles manual

Fabricació pròpia

Ubicació: planta primera de l'edifici principal

Datació: segle xx.

Material: fusta

Utilitat original: omplir les bitlles de les llançadores

Estat de conservació: molt precari.

14. Talladora de mostres

Marca: es desconeix

Ubicació: planta segona edifici d'oficines

Datació: segle xx.

Material: metall

Utilitat original: tallar les mostres de les teles per confeccionar els mostraris

Estat de conservació: precari.

15. Caixoneres de mostres de teles

Fabricació pròpia

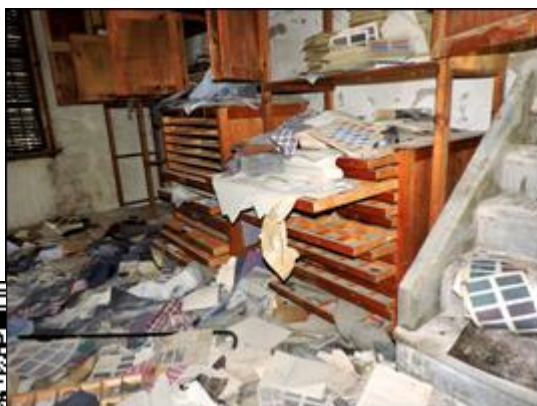
Ubicació: planta primera edifici d'oficines

Datació: es desconeix

Material: fusta

Utilitat original: emmagatzemar les mostres de les teles

Estat de conservació: precari.

16. Caixa forta

Marca: Fixet

Ubicació: planta baixa de l'edifici de les oficines

Datació: dècada 1960

Material: metall

Utilitat original: guardar documents.

Estat de conservació: precari.

5. ESTAT DE CONSERVACIÓ

5.1 Estat de conservació tipològic

L'estat de conservació de la tipologia és bo. Si bé es poden apreciar intervencions a diferents èpoques, la lectura constructiva es pot fer. El conjunt fabril no ha estat objecte d'intervencions modernes distorsionadores.

5.2 Estat de conservació física

L'estat de conservació física és en general degradat, i el nivell de degradació està augmentant exponencialment en els darrers anys degut a la manca de manteniment i atenció que ha estat objecte.

■ Estructura

L'estructura fins al moment ha tingut una conservació suficient, ja que no ha colapsat, tot i que algunes parts d'algun forjat ja presenten un estat que no és recomanable practicar. Així mateix l'estructura del forjat de coberta també es troba en estat precari. A l'estructura vertical es poden apreciar fissures i esquerdes a diversos indrets. Al cos superior de l'edifici de calderes les esquerdes són tan grans que recomana adoptar mesures per evitar un possible ensorrament parcial del mateix.

A més a més, el fet que els tancaments (vidrieres, portes) hagin perdut la seva funció i que la fàbrica hagi quedat exposada a la intempèrie ha fet que avançés de forma molt notable el grau de degradació.

■ Instal·lacions

El conjunt de les edificacions presenten un procés de degradació, fruit de l'abandonament dels darrers anys, amb brutícia, grafitis, etc. Les instal·lacions que poguessin existir estan del tot obsoletes o han estat objecte d'actes vandàlics.

■ Acabats

Els acabats interiors és una de les parts que ha patit més amb el procés degradatiu dels darrers anys. Aquesta degradació ve derivada tant dels agents atmosfèrics com de l'acció humana vandàlica.

Les zones exteriors també han estat colonitzades per la vegetació i estan del tot descontrolades. Es desconeix si quedarà algun tipus de vegetació o traçat de jardí o espais exteriors original.

■ Actuacions recents

No s'observen actuacions recents més enllà dels actes vandàlics.

La xemenia de la zona més al nord està enderrocada, ja que fou demolida degut al seu mal estat de conservació i al perill que suposava per al tràfic i vianants de la zona.

5.3 Estat de conservació de l'entorn

L'entorn de la fàbrica, tot i que mantenint-se en un context urbà, no presenta grans transformacions respecte al moment original de la fàbrica, excepte l'enderrocament de la Solidez, i l'ocupació del seu espai per l'actual aparcament.

6. DESCRIPCIÓ I JUSTIFICACIÓ DE LA DELIMITACIÓ DEL BÉ I DE L'ENTORN DE PROTECCIÓ

6.1 Descripció i justificació de la delimitació del bé

La delimitació del bé coincideix amb l'element físic incloent-hi les construccions i espais lliures que conformaven la fàbrica i l'àmbit o es situava l'antiga xemeneia, amb la paret externa dels murs com a límit.

Per tant, s'inclou dins el propi bé, tal i com es pot veure a la documentació gràfica adjunta, tota la illeta cadastral situada entre el camí des jurats, carrer romaguera i el torrent, a més de la base de la xemenia, actualment de titularitat municipal.

Se considera suficient incloure dins la delimitació del bé el propi bé: tant l'immoble com els espais exteriors adjacents, que formen part de la mateixa parcel·la.

Ocupa una superfície aproximada de 1325 m².

6.2 Descripció i justificació de la delimitació de l'entorn

Es delimita com a entorn de protecció una envoltant dels elements inclosos dins el BIC, tal i com s'especifica a la figura de la delimitació gràfica adjunta.

La delimitació de l'entorn de protecció s'ha establert a partir de la valoració combinada d'una sèrie de variables, a fi de preservar el significat i els valors complets del bé cultural: estat de conservació de l'element, preservació física del bé, visualització de la fàbrica.

L'entorn definit inclou com a límits el torrent pròxim a la fàbrica per la seva banda exterior i l'espai ocupat actualment per el pàrquing i els carrers adjacents a la fàbrica, sempre per les línies de façana sense que aquestes s'incloguin, tal i com queda recollit a la part gràfica.

Aquest entorn ocupa una superfície aproximada de 6971 m².

7. PRINCIPALS MESURES DE PROTECCIÓ I CRITERIS D'INTERVENCIÓ EN EL BÉ I EL SEU ENTORN

7.1. Mesures de protecció del propi bé

Pel que fa al BIC, com a criteri general només hauria de ser objecte d'obres de manteniment, conservació i de restauració. En qualsevol cas, les intervencions haurien de ser les mínimes necessàries per a la bona conservació de l'element, tot i que, atenent el seu estat actual, aquestes intervencions poden haver de ser importants.

S'hauran de conservar íntegrament les parts de l'element originari que han perdurat, tant pel que fa a la configuració volumètrica, estructura, com a aspectes més concrets com materials, tècniques constructives, acabats que siguin recuperables, forma dels tancaments, significació dels espais exteriors, etc.

Mentre no es dugi a terme la restauració del bé, s'hauran d'adoptar mesures a fi d'evitar el vandalisme i l'acumulació d'escombreries en determinats punts.

Pel que fa als béns mobles que queden vinculats a la declaració i que s'han especificat, hauran de ser objecte d'obres de manteniment, conservació i de restauració. S'hauran de conservar les parts originals i, en qualsevol cas, les intervencions haurien de ser les mínimes necessàries per a la bona conservació de l'element. Aquests béns mobles vinculats a l'immoble hauran de permanecer en el mateix.

Per tal de poder procedir a la restauració íntegra del bé, s'hauran de completar els estudis històrics existents, així com dur a terme les investigacions arqueològiques que així es determinin.

7.2. Mesures de protecció de l'entorn

Com s'ha esmentat, amb la delimitació d'aquest entorn de protecció es pretén, en primer terme, una protecció física del monument, la qual anirà des dels aspectes constructius o estructurals fins a aquells més estètics.

L'altra de les funcions principals d'aquest entorn de protecció és la preservació de les visuals del monument. Per tant, les actuacions en aquesta zona no podran prescindir de tenir en compte els aspectes de millora de les visuals que existien des d'aquest cap als voltants per dur a terme la seva funció original i la contemplació d'aquest monument des de l'entorn. Així, dins l'àmbit de l'entorn de protecció, no es podran dur a terme actuacions que no tinguin una relació apropiada amb el bé, ni totes aquelles que utilitzin materials o tècniques inapropiats.

Tot atenent que a l'indret que actualment ocupa l'aparcament s'hi situava una altra fàbrica, si es duen a terme intervencions en el subsòl, s'hauran de dur a terme, si s'escau, els estudis arqueològics que resultin pertinents.

La llei 12/98 tracta el tema dels criteris d'intervenció en els entorns de protecció dels béns d'interès cultural en el seu art. 41.3, assenyalant que el volum, la tipologia, la morfologia i el cromatisme de les intervencions en els entorns de protecció d'aquests béns no podran alterar el caràcter arquitectònic i paisatgístic de l'àrea ni pertorbar la visualització del bé. Així mateix, es prohibirà qualsevol moviment de terres que comporti una alteració greu de la geomorfologia i la topografia del territori i qualsevol abocament d'escombraries, runes o deixalles.

En tot cas, s'haurà d'estar al que assenjala la llei 12/98, del patrimoni històric de les Illes Balears, especialment en el seus articles 3 (col·laboració del particulars), 22 i 23 (protecció general dels béns del patrimoni històric i preservació de béns immobles), 24 (suspensió d'obres), 26 (deure de conservació), 27 (incompliment dels deures de conservació), 28 (reparació de danys), 29 (informes i autoritzacions), 31 (col·locació d'elements exteriors), 37 (autorització d'obres), 40 (llicències) i 41 (criteris d'intervenció en els béns d'interès cultural) i 45 (béns mobles inclosos en un bé d'interès cultural).

8. CONCLUSIÓ

Atès que Sa Fàbrica Nova és l'única fàbrica de teixits que es conserva a Mallorca sense cap intervenció i que és un dels pocs testimonis que resten de la importància de la indústria tèxtil a Sóller, pel qual ha estat inclòs al catàleg dels "100 elementos del patrimonio industrial de España", elaborat pel *Comité Internacional para la Conservación del Patrimonio Industrial (TICCIH)* en el marc del Pla Nacional de Patrimoni Industrial, proposem la protecció de l'immoble de sa Fàbrica Nova en la seva totalitat, així com els béns mobles relacionats i enumerats en aquest informe, com a Bé d'Interès Cultural en la categoria de **Monument**.

Annex III: Planimetria

Declaració de BIC de Sa Fàbrica Nova -Sóller-

